

Zapamti o koleri!

Lahko razumljiva pouka o koleri i naputak kako ćemo se za vrijeme kolere vladati.

Izdao zdravstveni odjel zemaljske vlade za Bosnu i Hercegovinu.

Azijatska kolera je priljepčiva bolest. Ona se pojavljuje, malo dana od časa, kad je čovjek zaražen, sa jakim bljuvanjem i proljevom. Proljev se sve više i češće ponavlja. Izmetine (nečist, pogan) postaju sve rjeđe i izgledaju kao sumutka (mlaćenica) ili voda, u kojoj se kuha pirnati. Uslijed čestoga proljeva gubi čovjek puno od svoje tekućine i postaje suh. Usljed čestoga proljeva gubi čovjek puno od svoje tekućine i postaje suh. Usljed čestoga proljeva gubi čovjek puno od svoje tekućine i postaje suh. Usljed čestoga proljeva gubi čovjek puno od svoje tekućine i postaje suh.

1. Osim ovih naprasnih slučajeva ima takvih, gdje kolera sasvim lahko prolazi, gdje osim neznatnoga katara crijeva drugih znakova i nema. Ovi su slučajevi za daljnje širenje bolesti još opasniji nego teski. Jer lahko oboljeli često ne miruju već idu za svojim poslom, pa tako svojim izmetinama (pogani, nečisti, mokraćom, bljuvankom) bolest raznašaju.

2. Otrav kolere je u izmetinama bolesnika te se njima može i druga osoba okužiti.

Isto se tako mogu izmetine i na razne predmete prenijeti, te se može s ovima otrov razvući. Takvi su predmeti n. pr. rublje, haljine, hrana, voda, mlijeko i druga pića.

Svim ovijem stvarima, ako su okaljane i najsitnijim tragovima otrova, koji se prostim okom ne može ni vidjeti, lako se širi kolera.

3. Kolera šire i oni ljudi, koji su već bolesni od kolere ili koji su prije kratkog vremena od nje ozdravili, pa u druga mjesta od opasnosti bježe. Od toga treba ljude odvraćati, jer je moguće, da je osoba već zaražena. Takva se osoba može mnogo lakše i bolje u svojoj vlastitoj kući čuvati i njegovati, nego li u tuzini i na putu, gdje je prisiljena drukčije živjeti nego što je navikla.

4. U doba, gdje kolera vlada treba umjereno živjeti. Istunstvo uči, da poremećena probava lakše zarazi čovjeka kolerom.

S toga ne treba više jesti i piti nego koliko je potrebno, a osobito ne smiju se jesti jela, koja su teško probavljiva, jer se time probava poremećuje. Osobito se treba od svega čuvati, što prouzrokuje proljev, ili stomak kvari. Razbolis li se ipak od proljeva, to zatraži što prije liječnika.

5. Čuvaj se jela, koja potječu iz kuće, gdje vlada kolera. Takva jela, kojima se može kolera prenijeti n. pr. taze voće, taze povrće, mlijeko smiju se jesti u mjestima gdje ima kolere, samo ako se prije skuhaju (svare), ili se mora barem biti siguran, da nijesu ni najmanje sumnjiva porijekla.

To isto vrijedi za jela, koja su iz mjesta gdje vlada kolera. A osobito se čuvaj od mlijeka, koje nije vareno.

6. Čuvaj se dobro vode, koja je okaljane blatom, mokraćom, otpacima iz kuhinje, ili drukčije onečišćena.

Sumnjiva je voda iz običnih bunara, koji nijesu odzgo dovoljno zaštićeni (poklopljeni), dalje iz močvara, riječnih jezera, rijeka, u koliko se njihova voda prije dobro ne filtrira (procijedi); a vrlo opasna je voda, koja je izmetinama bolesnika od kolere na na koji način onečišćena.

Sto se toga tiče, valja osobito na to paziti, da voda kojom se pere suđe i prijavu rublju i t. d. ne može doći u bunare i vode tekućice, pa ni u njihovu blizinu.

7. Ako nijesi siguran, da voda, koja ti je pri ruci nije ni najmanje sumnjiva, onda treba tu vodu da varis i da samo varenu vodu pijes.

8. To što je rečeno o vodi za piće, vrijedi i za vodu, koju trebaš za kućni posao u opće, jer otrov kolere može doći u tijelo i vodom,

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća evropsko područje, pa tako i balkanske zemlje, suočile su se sa epidemijama i pandemijama raznih zaraznih bolesti. U Bosni i Hercegovini Zemaljska vlada sa kotarskim i općinskim vlastima, te zdravstvenim ustanovama uredno je vodila evidencije, pratila stanje na terenu i tražila rješenja kako zaustaviti širenje zaraznih bolesti. Osim brzog reagovanja na pojavu zaraznih bolesti i njihovog zbrinjavanja, vlasti su redovno svake godine realizovale programe vakcinacije i revakcinacije stanovništva, što je rezultiralo smanjenjem oboljelih, pa čak i povlačenjem bolesti, kao što je to bio slučaj sa ospicama.

Pojave zaraznih bolesti bile su posljedica mnogobrojnih faktora: nedovoljnih sanitarnih mjera, loše higijene, niske stope zdravstvene prosvjećenosti, niskog standarda života, loše ishrane, te nepostojanja adekvatne institucionalne zdravstvene zaštite.

Zarazna bolest kolera se nekoliko puta javljala na prostoru Bosne i Hercegovine, skoro svakih 20 godina, počevši od 1846. godine. U cilju suzbijanja epidemije izgrađeno je 1892. godine u Bosni i Hercegovini 9 baraka za oboljele od kolere, od kojih je jedna u Tuzli, sagrađena izvan grada. Građanstvu su izdavane upute o koleri i kako postupati za vrijeme epidemije, te u kontaktu sa bolesnicima.

„Sarajevski list“ 1906. godine navodi da je bilo evidentirano dosta različitih zaraznih bolesti: krzamak, šarlah, difterija, siflis, veliki kašalj, tifus, srdobolja, sitne ospice, antrax, trachoma, influenza, erysipela i parotitis epidemicae. Zarazna bolest groznica (malarija) je također u ovom periodu zadavala glavobolju ljekarima i gradskim vlastima.

Zarazne bolesti

Na isti način se reagovalo i kod pojave tuberkuloze na ovim prostorima, te je izražena potreba izgradnje posebne bolnice. Paviljon za tuberkulozne bolesnike je bio smješten pored Općinske bolnice na Kojšinu.

Na zapadu i istoku Tuzle 1913. godine evidentirani su slučajevi i azijske kolere. Gradsko vijeće je imenovalo komisiju koja je donijela nekoliko zaključaka, između ostalog da se zaražena područja stave u karantin, a da se zaražene osobe i siromašno stanovništvo snabdiju hranom o trošak države. Suzbijanje širenja zaraznih bolesti je posebno organizovano sa školama. Sredinom novembra 1914. godine situacija sa заразним bolestima se donekle smirila, ali je Prvi svjetski rat neminovno sa sobom donio nove epidemije.

U ratnim godinama zarazne bolesti su bile prisutne među stanovništvom. Početkom 1918. godine zabilježena je epidemija pjegavog tifusa u Tuzli i okolini. Unatoč mnogobrojnim iskušenjima sa kojima se susretala austrougarska vlast, posebno u okolnostima Prvog svjetskog rata, sistemskim djelovanjem zvaničnih organa vlasti u saradnji sa zdravstvenim ustanovama, ljekarima, obrazovnim i drugim nadležnim ustanovama, je uspijevala adekvatno odgovoriti na širenje i liječenje zaraznih bolesti na tuzlanskom području.

Isprpljen, sjednica je zaključena u 5 1/2 sat.

— Dječije bolesti. Iz D. Tuzle javljaju nam 21. o.: Danas su sve osnovne škole zatvorene uslijed bolesti krzamaka na djeci. Ispiti se ne će održavati.

— Poplava u D. Tuzli. Pišu nam iz D. Tuzle: Dan 19. o. osvanuo je kakav se može zaželjeti u ovo doba godine, da tešak može na njihvi raditi, te iza poduzeg počinjanja da obradi čestito bar ono, što mu osta poslije žrtve jakih padavina i drugih prirodnih sila. Ko bi...

Горња је Тузла и Букиње црнирано војништвом, а у град забрањен сваки довоз воћа и зелени са села. Градеко је вијеће закључило, да се на трошак општине нахране дневно сви сиромаси, и тако спријечи нездраво храњење луком и краставицама.

Колера је у Тузли била 1893. и 1873., дакле се опетује сваких 20 година. Стално је, да је колера унесена из Србије, а није су је донијели мухацири.

„Kolera u Bosni“, vijest o koleri u Tuzli. (Sarajevski list, br. 171, 1913. godina)

kojom se pere kuhinjsko suđe i kojom se kuha ručak, vodom kojom se pereš i kupas i t. d.

U opće ne misli, da se možeš otrovati samo vodom, koju pijes i da si se već dosta sačuvao, ako dobru ili samo kuhanu vodu pijes.

9. Svaki od kolere oboljeli može biti vrelo za daljnje širenje ove bolesti; s toga je nužno, da se bolesnici, ako je to ikako moguće, ne liječe kod kuće, nego da se upreme u bolnicu.

Za slučaj, da je to nemoguće, neka se bar pazi, da se što manje dolazi u dodir s bolesnikom.

10. Neka niko ne ide u zaraženu kuću od kolere, ako ga dužnost tamo ne zove.

Isto tako ne treba za vrijeme kolere pohagajati mjesta, gdje se mnogo ljudi sliježe, kao n. pr. na sajmove, velike vašare i t. d.

11. U bolesničkim prostorijama ne smije se ni jesti, ni piti ni pušiti.

12. Izmetine bolesnika u koleri osobito su opasne i s toga treba haljine i rublje, koje je s njim u dodir dolazilo odmah raskužiti.

13. Treba najstrožije paziti, da nečistoća od kolere ne dogie u blizinu bunara i voda tekućica i t. d. iz kojih se voda troši.

14. Stvari, koje su došle u dodir s bolesnikom i koje se ne mogu uništiti ili prostim načinom raskužiti, valja raskužiti u zavodima gdje se raskužava vodenom parom, ili se ne smije njima bar šest dana služiti, već ih treba ostaviti na suho, što više sunčano i provjetreno mjesto.

15. Osobe, koje su došle u dodir sa bolesnikom od kolere, njegovim krevetom ili haljinama, trebaju da ruke i možda okaljane lije izmetinama bolesnika.

Ne dodiruj nipošto jela neumivenim rukama i ne međi stvari u usta, koje su možda u sobi bolesnikovoj okaljane, kao n. pr. posude iz kojih se jede i pije, cigare i drugo koješta.

16. Za slučaj da je bolesnik umro, nužno je da se mrtvac što prije iz kuće ukloni i u mrtvačnicu prenese.

Bolje je da mrtvaca ne okupas. Sprovod neka bude što prostiji. Pratioci neka ne ulaze u kuću, gdje je dotični umro. Nipošto neka se ne ide na kojejkakve mrtvačke svečanosti.

17. Haljine, rublje i drugi predmeti od osoba, koje su od kolere oboljele ili umrle, ne smiju se ni pod kakav način upotrebljavati ili drugima davati, prije nego su raskužene. Naročito se nikako ne smiju te stvari šiljati u druga mjesta.

Ko dobije pošiljku (paket) sa stvarima iz mjesta kolere, neka ih na svaki način preda zavodu za desinfekciju (raskuživanje), ili ako to nije moguće, neka ih s najvećom oprežnošću sam raskužuje.

Rublje od kolere uzmi samo onda na čišćenje, ako je ono prije raskuženo.

18. Nemoj upotrebljavati ona razna sredstva koja se za vremena kolere hvale i preporučuju i za koja se čuje, da su lijekovi (kao rakija protiv kolere i t. d.).

— Stanje zdravlja. U mjesecu novembru 1905. bilo je u Bosni i Hercegovini ovijeh epidemijah bolesti: Krzamaka u 5 kot. 112 sl.: 111 na djeci, od koje je 8 umrlo, i 1 na odraslom. — Šarlah u 24 kot. 340 sl.: 306 na djeci, od koje je 74 umrlo, i 34 na odraslijema, od kojih su 3 umrli. — Difterije u 17 kot. 73 sl.: 63 na djeci, od koje je 21 umrlo, i 10 na odraslijema, od kojih su 3 umrli. — Velikog kašlja u 15 kot. 388 sl.: 387 na djeci, od koje je 20 umrlo, i 1 na odraslom. — Tifusa (ognjštine) u 29 kot. 276 sl.: 207 na odraslijema, od kojih su 34 umrli, i 69 na djeci, od koje je 2 umrlo. — Povratnog (recurrens) tifusa u 6 kot. 103 sl.: 68 na odraslijema, od kojih su 3 umrli, i 35 na djeci. — Srdobolje u 10 kot. 54 sl.: 29 na odraslijema, od kojih je 1 umrlo, i 25 na djeci, od koje je 2 umrlo. — Sitnijeh ospica u 9 kot. 29 sl.: 28 na djeci i 1 na odraslom. — Antraxa u 3 kot. 10 sl.: 8 na odraslijema, od kojih su 3 umrli, i 2 na djeci, od koje je 1 umrlo. — Trachoma u 3 kot. 32 sl.: 17 na odraslijema i 15 na djeci. — Influenca u 2 kot. 15 sl.: 10 na odraslijema i 5 na djeci. — Erysipela u 3 kot. 8 sl. na odraslijema. — Parotitis epidemicae u 4 kot. 38 sl.: 32 na djeci i 6 na odraslijema.

„Stanje zdravlja“, vijest o broju zaraženih i preminulih od zaraznih bolesti u novembru 1905. godine. (Sarajevski list, br. 3, 1906. godina)